

PARADIS: På asylmottaket Paradis, noen ganger omtalt som Ny-Paradis, utenfor Bergen ble en somalisk asylsøker drept tirsdag 22. mai. Politi er på stedet. FOTO: SCANPIX

83 mennesker døde på asylmottak

Asyldøden øker

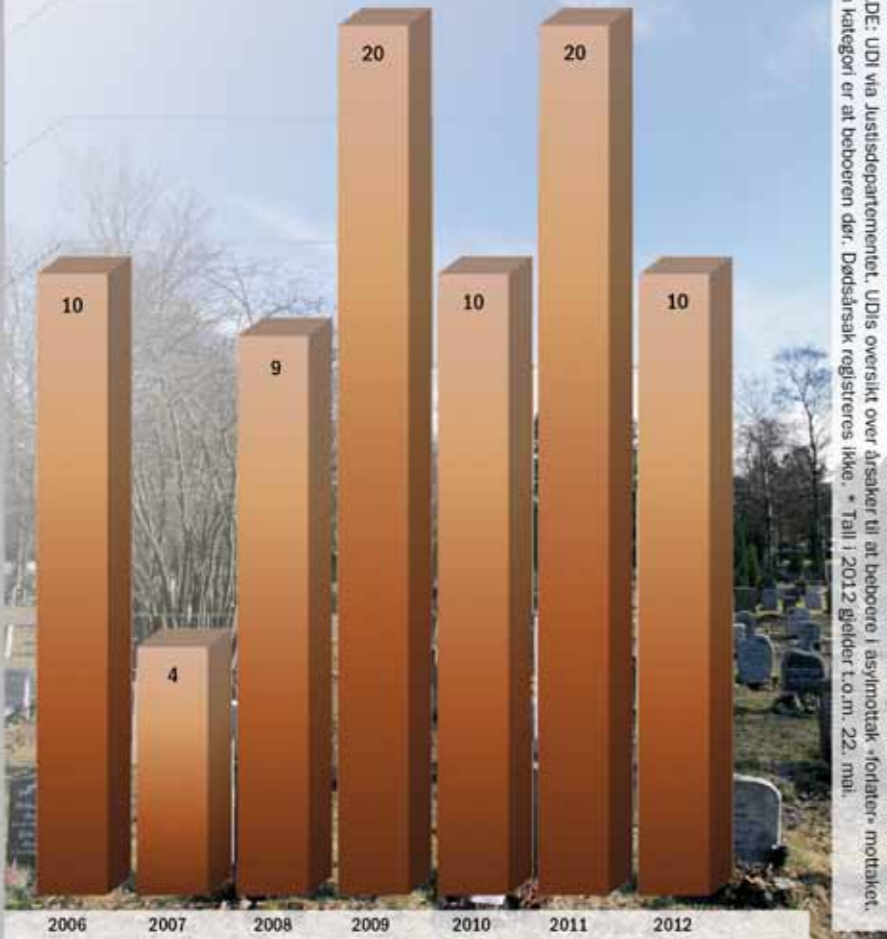
Tirsdag skjedde det igjen: En asylsøker ble drept i Bergen. Ny Tid har fått ut tallene som viser at 10 mennesker på asylmottak har mistet livet så langt i år, en femdobling i forhold til 2007. Selvmord, barneulykker og drap er blant dødsårsakene. Flere barn er døde. 83 har mistet livet på mottak mens de søker om asyl og trygghet Norge.

AV CARIMA TIRILSDOTTIR HEINESSEN carima@nytid.no

REAGERER:
NOAS har ikke prioritert å få ned asyldøden. Venstre og SV reagerer på økningen og krever tiltak. Justisdepartementet ønsker ikke svare på spørsmål.

Asyldøden

Så mange beboere på norske asylmottak er blitt registrert døde fra 2006 og hittil i 2012:

Øker. Det skjedde i Ytrebygda mottak utenfor Bergen, på et sted tilfeldigvis kalt Ny-Paradis: En kristen konvertitt fra Afghanistan skal ha drept en somalisk asylsøker med kniv tirsdag 22. mai.

Den drapssiktede afghaneren bodde ennå på mottaket i Paradis, på tross av at han nylig var i konflikt med det somaliske miljøet der, etter en tapt rettssak forrige måned. Men eksemplet er langt fra enestående på omstridte dødsfall i asylmottak.

I fjor døde rekordmange 20 asylsøkere på norske mottak, en fordobling fra

året før. Det til tross for at antallet beboere på norske mottak gikk ned fra 20.000 i 2009 til 15.700 i 2011. Selv om antall beboere ved norske asylmottak de siste tre år har gått ned, har antallet dødsfall gått opp.

«Økningen i dødsfall mener jeg henger sammen at mennesker lever under dårlige forhold på norske asylmottak.»

Trine Skei Grande, Venstre-leder

Fjorårets tall var en femdobling av antal-

BRANN: Dagrudheimen asylmottak i Nome kommune brant ned til grunnen i juli 2008. Ingen ble skadet da, men en rekke asylsøkere har dødd i brann de senere år. FOTO: SCANPIX

let dødsfall i 2007, da det døde fire personer på norske mottak. Hittil ligger 2012 an til å sette ny rekord asyldød: Med tirsdagens drap har 10 asylsøkere på norske mottak mistet livet, og ennå er ikke fem måneder gått.

Totalt har minst 83 asylsøkere på mottak dødd i Norge fra 2006 til i dag, i den perioden statsminister Jens

Stoltenberg (Ap) har hatt regjeringmakten. Dette viser nye tall som Ny Tid har fått ut fra Justisdepartementet, etter først å ha fått avslag på forespørsler hos Utlendingsdirektoratet (UDI). De 83 omkomne er minimumstall, da dette er registrerte dødsfall hos sentrale myndigheter.

Ny Tid får opplyst at UDI ikke registrerer dødsårsak, av «personvernmessige hensyn». Men når Ny Tid bruker en lig-

nende metode som brukt av NGO-er i Afghanistan, ved å gå gjennom mediedekkede dødsfall – kommer det fram at både selvmord, ulykker og drap går igjen. Det er flere eksempler på at barn lever under usikre forhold. I januar mistet en tre år gammel gutt fra Sudan livet på et mottak i Ski. Han fikk en stor komfyr over seg på kjøkkenet:

«Komfyren var ikke sikret på noen ▶

VENSTRE-LEDER: Trine Skei Grande. FOTO: SCANPIX

SELVMORD: I januar tok en 24 år gammel kvinnelig asylsøker livet av seg. Nå etterlyser Venstre og NOAS økt granskning av forholdene ved asylmottakene. FOTO: SCANPIX

spesiell måte. Det sto flere komfyre på gulvet,» uttalte mottaksleder til VG. Og han fortssatte: «Det har gått klart frem for oss i ettertid at komfyren burde ha vært sikret. Vi kommer til å se på våre sikkerhetsrutiner etter dette.»

Den 24. januar i år mistet en ung mor (24) og sønnen på 1,5 år livet ved asylmottaket i Førde, etter en påsatt brann. Ifølge politiet skal moren ha satt på brannen for å ta sitt eget liv. I mars ble en irakisk kvinne ved samme mottak funnet i sjøen utenfor mottaket. I april ble kirgisiske Mamatai Altin fun-

net død på Dale mottak. I avisene sto det:

«Vi mener den manglende oppfølgingen og kartleggingen av mennesker med avslag i mottak, er del av grunnen til den økte dødeligheten.»
Ann-Magrit Austenå, NOAS

«Ifølge beboerne på mottaket begikk han selvmord etter lang tids depresjon. Altin skal ha levd sju år i Norge, og mange år som papirløs i Nederland».

Grande reagerer

En rekke av de som tar sitt eget liv, skal i forkant ha fått avslag på asylsøknaden sin. Venstre-leder Trine Skei Grande er overrasket når hun fra Ny Tid får høre at hele 83 menneskeliv er gått tapt på norske asylmottak siden 2006. Hun reagerer på den økningen i dødsfall både i år og i fjor:

– Denne økningen mener jeg henger sammen med de signalene vi får om at mennesker lever under dårlige forhold på norske asylmottak, uttaler Skei Grande til Ny Tid.

– Ikke høy dødsrate

83 døde på norske asylmottak er ikke nok til at Justisdepartementets politiske ledelse vil uttale seg. Temaet er for faktabasert og «ikke politisk nok».

AV CARIMA TIRILSDOTTIR HEINESEN carima@nytid.no

Naturlig. Ny Tid har de siste dagene gjentatt ganger forsøkt å få kommentar fra politisk ledelse i Justisdepartementet

JUSTISMINISTER: Grete Faremo. FOTO: REGJERINGEN.NO

angående antallet og økningen i dødsfall på norske asylmottak. Men verken statsråd Grete Faremo eller statssekretær Pål Lønseth har villet kommentere saken, opplysere deres informasjonsavdelingen.

– Det er ikke naturlig for politikerne å kommentere spørsmålene, da dette er ren faktainformasjon, sier kommunikasjonsrådgiver i Justis og beredskapsdepartementet, Tonje Torsgard.

Torsgard mener at antallet døde ikke er høyt og at det beror på tilfeldigheter.

– Statistikken over antall personer som dør mens de bor i asylmottak, viser at antallet varierer fra år til år. Dette antar vi beror på tilfeldigheter. Generelt kan vi anta at antallet som dør vil avhenge av antall beboere totalt sett i mottak og sammensetningen av beboerne – alder, helsetilstand mv. Til illustrasjon var det i 2007 totalt ca 7 600 beboere i mottak, mens det var i

overkant av 15.700 i 2011. Sett i forhold til befolkningen ellers er ikke denne dødsraten så høy, sier Torsgard.

– NOAS mener økningen kan settes i sammenheng med dårlige levekår for beboere som har fått avslag, men som fremdeles bor ved norske asylmottak. Hva tenker departementet om det?

– Når det gjelder standarden på mottak så regner jeg med at kritikeren du har snakket med tenker på standarden på ventemottak, der man tidligere plasserte personer som hadde fått endelig avslag. Ventemottakene ble jo som kjent nedlagt for to år siden. Nå bor alle asylsøkere – uavhengig av hvor i systemet de har søknaden sin – på samme type mottak. Disse mottakene holder en forsvarlig standard og er nøye regulert gjennom årlige anmeldte og uanmeldte tilsyn fra UDI, avslutter Torsgard. ■

Og hun tilføyer:

– Beboere ved norske mottak lever under stadig større press, noe som gir seg til utslag i form av psykiske og fysiske plager. Samtidig kommer det stadig bevis på at dette er en gruppe mennesker hvis helse ikke blir tatt på alvor.

Nå ber Venstre-lederen om at Justisdepartementet gjør noe for å sikre de som søker asyl i Norge. Spesielt de mange eksemplene på selvmord bekymrer, men hun reagerer på at departementet ikke har svart Stortinget på spørsmål om utviklingen:

– Vi vet at mange unge tar livet sitt. Samtidig ser vi at Justisdepartementet ikke ønsker noen kartlegging av problemet. Dette er et spørsmål vi har stilt til Justisdepartementet flere ganger, men som de ikke ønsker å gi noe svar på. Det er tydelig at de ikke ønsker noen kartlegging av selvmordsproblemet ved norske mottak, sier Skei Grande.

– Hva mener du norske myndigheter i til-

felle gjøre?

– For det første bør mottakene bli mindre og helsetilbudet bedre – både for de som venter på å få søknaden behandlet, og for de som har fått avslag. For det andre må folk få mulighet til å jobbe, svarer Grande.

Heller ikke Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) kjente til omfanget av asyldøden før Ny Tid formidlet tallene. Generalsekretær Ann-Magrit Austenå ble likevel ikke forbauset over at over at minst 83 liv er gått tapt de siste seks år.

– NOAS kjenner ikke til disse tallene fra før av, men jeg er ikke overrasket, uttaler Austenå.

Hun mener dødsøkningen er et resultat av at stadig flere ureturnerbare asylsøkere blir boende ved norske mottak etter avslag. De har økt til en tredjedel av beboerne.

– Det økte antallet må sees i sammenheng med det høye antallet mennesker som blir boende på mottak etter avslag

fordi det ikke er mulig å returnere dem, forklarer Austenå.

Kritikk mot oppfølging

Hun påpeker at mange av de avslåtte asylsøkerne er svært sårbare, og lever med et minimum av medisinsk og materiell oppfølging. Samtidig er kartleggingen av disse personenes helsetilstand mangelfull.

– Dette har ført til at vi i dag ser en stadig større andel mennesker som lever i en minimumstilstand ved norske mottak, sier Austenå.

– Kunne noen av drapene, selvmordene eller ulykkene vært unngått med bedre oppfølging?

– Dødsfallene ved mottakene er alle av ulik karakter. Men NOAS mener at den manglende oppfølgingen og den manglende kartleggingen av mennesker med avslag som bor i mottak, er en del av grunnen til den økte dødeligheten, sier Austenå. ▶

Mangler statistikk

UDI får informasjon om antallet selvmord, drap og ulykker, men sletter informasjonen etterpå.

AV CARIMA TIRILSDOTTIR HEINESEN carima@nytid.no

Sensitivt. – Mottakene informerer UDI om alle alvorlige hendelser i mottakene, også om selvmord. Vi har imidlertid ikke anledning til å registrere slike opplysninger i vårt datasystem. Årsaken er at dette er personsensitive helseopplysninger som vi ikke har lov til å registrere. Derfor kan vi heller ikke hente ut statistikk. UDI og mottakene får heller ikke fullstendig informasjon om de enkelte tilfellene, dels fordi vi ikke har tilgang til helseopplysninger og dels fordi det er helsemyndigheter og politi som «eier» opplysninger om selvmord.

Det sier Gry Aalde, avdelingsdirektør i Region- og mottaksavdelingen i UDI. Heller ikke i det nasjonale dødsårsaksregisteret finnes det noen oversikt over årsaken til

NOAS-LEDER: Ann-Margrit Austenå. FOTO: SCANPIX

dødsfall ved Norges 116 asylmottak. Finn Gjertsen ved avdeling for Norsk Folkehelseinstitutt forklarer dette med at asylsøkere i Norge ikke har noe personnummer, og dermed faller utenfor den nasjonale statistikken.

– I Norge og de øvrige nordiske land omfatter dødsårsaksstatistikk dødsfall blant bosatte borgere i landet. Det innebærer at man må benyttes andre kilder enn offisielle dødsårsaksregistre for å kartlegge dødsfall og dødsårsaker blant asylsøkere, sier Gjertsen.

Utsatt gruppe

I Norge er det Norsk folkehelseinstitutt som har ansvar for å registrere selvmord. I 2009 kunne Stavanger Aftenblad fortelle om den mangelfulle registreringen av selvmord blant asylsøkere i Norge. Etter en kartlegging av selvmord ved Danske asylmottak, foretatt Danske Røde Kors, Johannes Wiik, leder av Folkehelseinstituttets avdeling for selvmordsforebyggende arbeid følgende:

«Vi vet jo faktisk ikke engang om det forekommer selvmord i asylmottakene, siden vi mangler statistikk. Men det ville være rart om det ikke forekommer her, når det forekommer i Danmark, sier Wiik, og legger til at han nå har bedt om at asylprosjektet igangsettes over sommeren. Å finne ut om det er mulig å lage statistikken vil ta rundt

to måneder.»

Men etter å ha vært i kontakt med Folkehelseinstituttet for å følge opp den lovede kartleggingen, er det klart at et ennå ikke er foretatt en vurdering om en slik oversikt i Norge.

– Det stemmer at vi tidligere har søkt finansiering fra Forskningsrådet for å kartlegge selvmord blant individer med ulik etnisk opprinnelse, men asylsøkere ville ikke inngå i en slik kartlegging. Asylsøkere med midlertidig personnummer blir ikke registrert i norsk selvmordsstatistikk, sier seniorforsker Gudrun Dieserud ved Nasjonalt Folkehelseinstitutt, Divisjon for psykisk helse. Hun bekrefter at det fremdeles ikke foretas noen kartlegging av selvmord ved norske mottak.

Psykiater Karl Eldar Evang mener den mangelfulle registreringen kan hindre viktig kartleggingsarbeid når det kommer til forebygging av selvmord ved norske asylmottak.

– Regjeringen sitter med informasjon om at dette er en gruppe som har en langt større forekomst av helseplager enn den øvrige befolkningen. Selvmord må kartlegges fordi dette er et åpenbart problem. Vi hører om vold, branner, og flere tilfeller av mennesker som tar sitt eget liv, sier pressetalsmannen for «Foreningen av 12. januar», psykiater Karl Eldar Evang. ■

Men på tross av økningen føres det, etter hva Ny Tid erfarer, ingen samlet oversikt over årsaken til de til asylsøkere i Norge. Heller ikke norske utlendingsmyndigheter kunne gi noe svar på årsaken for de til sammen 83 asyl-dødsfallene fra 2007-2012.

– Som nevnt på telefonen er ikke tallene delt ned på årsaken til dødsfallene. Vi kan ikke gi deg tallene spaltet ned på kjønn, nasjonalitet eller alder, forteller presserådgiver Guri Nordstrøm, kommunikasjonsrådgiver i Utlendingsdirektoratet, til Ny Tid.

Men med utgangspunkt i morske medi-

«Forholdene bør legges bedre til rette, også for de som har fått avslag. Dette er en ekstrakostnad norske myndigheter bør ta på seg.»
Aksel Hagen, SV

oppslag i perioden 2007- 2011, har Ny Tid foretatt en kvalitativ gjennomgang av antall asyl dødsfall. I femårsperioden ble 21

av de 71 dødsfall omtalt i norske medier. Mens fem av tilfellene skyldtes ulykker, var fem av tilfellene drap. De resterende 11 var enten uopklart eller i mediene omtalt som selvmord.

7 av de 21 medieomtalte dødsfallene gjaldt barn under 18 år. 3 av de døde var kvinner., mens 11 var menn.

Krever reaksjon

Heller ikke NOAS har prioritert asyl dødsfallene før Ny Tid tok kontakt:

– Dødsfall på mottak har ikke vært et

DRAP: Rett etter Valentinerdagen 14. februar ble en gutt stukket med kniv og drept på asylmottaket på Dale i Sandnes, Rogaland fylke. Politi og ambulanse på stedet. FOTO: SCANPIX

prioritert område for NOAS. Men det vi har tatt opp og er bekymret for, er at personlig sikkerhet er der UDI finner flest avvik i mottakene når de fører tilsyn. Dette handler om skjerming av barn, kvinner og sårbar, om rutiner for krisehåndtering, om tilgang til varslingstelefon, om sikkerhetsinstruksjoner på alle språk og om å ha personale med kompetanse, sier Austenå.

Heller ikke i SVs stortingsgruppe var de klar over omfanget av asyldøden og økningen de senere år. Aksel Hagen uttaler likevel:

– Jeg kjenner ikke til tallene fra før, og har ikke forutsetningene for å kommentere denne økningen direkte. Generelt kan jeg si at kvaliteten på norske asylmottak er for dårlig. Det virker som om norske myndigheter går inn for å gjøre det utrivelig for de

som bor på mottak, slik at ingen andre skal bli fristet til å komme hit. Man ser også at de dårlige forholdene ved norske mottak gjør det vanskelig å skaffe kvalifisert personale til å jobbe der.

Forholdene bør legges bedre til rette, også for de som har fått avslag. Dette er en ekstrakostnad norske myndigheter bør ta på seg, sier Hagen. ■